

TIRGUS FENOMENS LATGALES KULTŪRĀ

Raksta mērķis – raksturot tirgu kā Latgales kultūras fenomenu, īpašu sociālās komunikācijas veidu ar noturīgām, tradīcijā nostiprinātām funkcijām un sazarotu semantiku. Tirgus raksturojumam galvenokārt izmantota fenomenoloģiskā pieeja, aktualizējot tirgus kā apziņas fenomena specifiku Latgalē. Šim nolūkam izmantots plašs un daudzveidīgs avotu klāsts, kas sniedz gan individuālās, gan kolektīvās apziņas refleksijas, – folklorā, periodikā, daiļliteratūrā, kultūrvēsturiskās apceres. Papildus izmantota arī semantiski kognitīvā pieeja, akcentējot tirgus semantiskajā laukā ietilpstošo leksēmu nominatīvo blīvumu, etimoloģiju un kontekstuālo semantiku.

MARKET PHENOMENON IN THE CULTURE OF LATGALE

The article aims to characterize the market as cultural phenomenon in Latgale, particular type of social communication with sustainable, traditionally consolidated functions and branched semantics. For characteristics of the market basically the phenomenological approach is used by updating specifics of the market as a phenomenon of cognition in Latgale. For this purpose a wide range of diverse sources is used, providing reflection of both individual and collective cognition – folklore, periodicals, fiction, cultural and historical essays. Apart from that also the semantically cognitive approach is used, with an emphasis on nominative density, etymology and contextual semantics of lexemes belonging to the semantic field of market. Market phenomenon in this article is reviewed as three thematic blocks – attitude towards market, selling and traders, market mega-system and, finally, functional load of the market.

Attitude towards the market, traders and trading as a type of economic activity has not been uniform in Latgale. With livestock breeding and farming becoming stronger, trade invariably serves as a tool for exchange of the surplus of goods produced in natural economy for the missing goods. Negative attitude towards trade and trader's profession develops, when Jews are starting to trade in Latgale, by performance of intermediary and dealer functions. From the beginning of 19th century under influence of periodicals, the trade as a type of economic activity is rehabilitated among Latgalians, which is confirmed by folkloric materials and statistical data.

Market in the terms of place for selling in Latgale is becoming topical as regards its location, calendar, the market square layout, traders, ritual elements of marketing and a general atmosphere inherent to the market. Traditionally a market developed in more densely populated and well accessible places. In their establishing local estate managers were playing their roles, however as far as 40^{-ties} of the 20th century location, attendance and calendar of the market in Latgale, was mainly determined by a tradition to arrange a market together with the church festivities. Like in former times, also today, coexistence of the church and the market promotes thinking about the balance of spiritual and material values, which is analyzed mainly by periodicals.

The market has always been distinguished with surprising regularity. In Latgale usually there were annual, monthly, and weekly markets. The names were formed according to the church holiday, dominant

goods, market participants. Phenomenal nature of the market is acknowledged by their spontaneous organisation, even disregarding the government regulations. In this respect already during 30^{ies} of the 20th century Viļāni and Kārsava were distinguishable also these days maintaining the tradition of widely attended monthly market.

Marketplace as the most important part of the market mega-system has been established in the cognition not only as a marketing, but also as a venue of different cultural and social processes. Substantial factors for understanding of the marketing is improvement of the market area, the offer of goods, diversity of traders. Designations and arrangement of market place presents both a bright national colour and impact of foreign cultures (notably Polish, Russian). Varied supply of goods and bargaining possibility to the present day is specifying the market when compared with other trading venues. All these elements constitute market as the place of convergence of various historical, political and socio-economic developments to signal of all the topical events both in the social life and in the life or particular individuals.

In the public mind the market has been established also as an essential factor strengthening and even forming the family ties, since up to the middle of the 20th century, the market was the place and reason for meeting of closer and more distant relatives. The market was the place brides were selected, wedding jewellery was purchased. Market lexicon (for example, bride's purchase, 'bariši') has entered also the wedding rituals.

Since the market is increasingly connected to a large number of people, it has been and still is used also for socio-political purposes: marketplaces have been areas of demonstrations, moots. Political parties address their electorates in the market both at the beginning of the 20th century and today. During the Second World War years, the marketplace was also used as a public place for punishment.

Perception of the market as a phenomenon has not decreased, it has become a singular identity factor and represents traditions and culture of Latgale both in other areas of Latvia and abroad.

Latgales kultūru veido daudzas vispāratzītas garīgas un arī materiālas vērtības. Tādi kultūras fenomeni kā valoda, reliģija, folklorā, vēsture ir nostiprinājušies sabiedrības apziņā kā būtiski etniskās identitātes faktori. Tirgus pieder pie tām kultūras reālijām, kuras atzīst par tipiskām, bet individuālā līmenī nereti mēdz attiecināt uz ikdienību, vairāk asociējot ar praktisku sadzīvi. Tomēr arī šādā izpratnē tirgus nozīme kultūrā nav apstrīdama. Sākot ar 20. gs. sākumu fenomenoloģijas (Huserls 2002) un sociālās fenomenoloģijas (Schutz 1980) ietekmē ikdienas lietām un parādībām tiek piešķirta būtiska kultūru akumulējoša, ilustrējoša un pat producējoša nozīme. Konceptuāli tirgus kā īpaši nozīmīga kultūras fenomena pieteikumsbalstīts Rēzeknes Augstskolas projekta „Teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā”¹⁶ aptaujas datos, kur 1330 no 1959 respondentiem (68 %), jautāti par zīmēm, kas, viņuprāt, visspilgtāk raksturo Latgali, nosauca tieši tirgu.

Raksta mērķis ir raksturot tirgu kā Latgales kultūras fenomenu, īpašu sociālās komunikācijas veidu ar noturīgām, tradīcijā nostiprinātām funkcijām un sazarotu semantiku. Šim nolūkam galvenokārt izmantota fenomenoloģiskā pieeja, kas paredz tirgus kā apziņas fenomena (Kūle 1998: 396) atklāsmi, izmantojot iespējami plašu avotu klāstu, kas satur gan individuālas, gan kolektīvas tirgus refleksijas. Pie šiem avotiem vispirms minama latgaliešu folklorā: tautasdziesmas, pasakas, nostāsti, brahioloģismi, kas pierakstīti, sākot ar 19. gs. otro pusi, un aptver kolektīvajā pieredzē balstītu, nereti simbolos un vispārinājumos ietērtu tirgus izpratni un interpretāciju. Otra avotu grupa ir Latgales laikraksti, kas kopš 20. gs. sākuma ne tikai ataino tirgu un tirgus attiecības, bet arī veido sabiedrisko domu šajā jautājumā.

16 ESF projekts Nr. 2009/0227/1DP/1.1.1.2.0/09/APIA/VIAA/071 „Teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā”. Reģ. Nr. LV 90000011588.

Būtiski nozīmīgi ir vēstures un kultūras vēstures pētījumi, kas atklāj viedokļus par noteiktā laikmeta sociālajām, politiskajām, ekonomiskajām u. c. norisēm. Pēdējā – emocionāli piesātinātākā – avotu grupa ir māksla, sevišķi daiļliteratūra un glezniecība, kas satur daudzveidīgas, subjektīvi pārdzīvotas tirgus refleksijas. Aplūkotie avoti atklāj tirgu kā apziņas fenomenu, aktualizējot tādus tā interpretācijas aspektus kā attieksmi pret tirgu, tirgošanos un tirgotājiem, tirgus megasistēmu un –visbeidzot –tirgus funkcionālo noslogojumu.

Tirgus fenomena raksturošanā papildus ir izmantota semantiski kognitīvā pieeja (Попова 2007), akcentējot tirgus semantiskajā laukā ietilpstošo leksēmu nominatīvo blīvumu (Карасик 2002: 111), etimoloģiju un kontekstuālo semantiku. Rakstā tirgus semantiskajā laukā ietilpstošās leksēmas (tirgus, tirgus laukuma, tirgotāju, preču apzīmējumi, tirgošanās procesu raksturojošās leksēmas u. c.) skatītas saistībā ar dažādiem tirgus fenomena interpretācijas aspektiem, aktualizējot gan to kontekstuālo specifiku, gan dažādu kultūru ietekmes tirgus fenomena tapšanā.

Vārds „tirgus” tirgošanās vietas un procesu nozīmē lietots daudzās valodās (latgaliešu *tiērgs*, krievu, baltkrievu, ukraiņu *морз*, lietuviešu *turgus* u. c.). Senākajā izpratnē tas ir mantotas cilmes vārds, kam pamatā ir indoeiropiešu **ter-*‘(daudz, skaļi) runāt’ (Karulis 1992: 411). Arī latgaliešu valodas izloksnēs viena no vārda *tiērgs* nozīmēm ir ‘trokšņojošu cilvēku grupa’ (Reķēna 1998: 550). Trokšņa, jandāliņa semantiku saglabājusī arī latgaliešu folklorā: *Divi buobas i tiērgs* (LSD: 19 501 340¹⁷). Tautasdziesmās minēts, ka cilvēks ar skaļu, spalgu balsi dzimis vai krustīts tirgū: *Gara muna bize beja, / Spolga muna volūdeņa: / Vējputnēs es pīdzymu, / Tērgā mani nūkrystuoja* (LTD: 36 524¹⁸). Troksnis, skaļa runāšana tiek uzsvērta arī vispārējās tirgus noskaņas aprakstos: *Ļaužu beja kai skudru pyulini, gajsā klaigošona, trūksnis. Patiss Babela tūrnis* (Četracits 1907). Tirgošanās, tirdzniecības laukuma nozīmē vārds *tirgus* nostiprinās Latgales vēsturisko sakaru ietekmē (Karulis 1992: 411). To apstiprina arī tādi atsevišķos Latgales apgabalos sastopami vārda *tiērgs* sinonīmie varianti kā *jarmanka* (salīdzināt: poļu *jarmark*, krievu *ярмарка*, ukraiņu *ярмарок*), *kirmašs* (salīdzināt: baltkrievu *кермаіu*, poļu *kiermasz*) u. c., kas apliecina multikulturālo Latgales tirgus raksturu.

Attieksme pret tirgu, tirgošanos un tirgotājiem ir viens no būtiskākajiem tirgus fenomena rādītājiem. Tā nav viendabīga un ir atkarīga no visdažādākajiem (kā objektīviem, tā subjektīviem) faktoriem. Vēstures dati liecina, ka attīstīta tirdzniecības kultūra Latgales teritorijā esot pastāvējusī jau vidējā neolītā (3300.–2300. g. p. m. ē). Sevišķa nozīme šajā laikā bijusi Lubāna ezera baseinam, kas nodrošināja tirdzniecības sakarus gan ar Baltijas jūras piekrasti, gan Krievijas ziemeļrietumu apgabaliem, par maiņas ekvivalentu izmantojot dzintaru (Loze 2004). Nostiprinoties lopkopībai un zemkopībai, tirdzniecība nemainīgi kalpo par līdzekli naturālajā saimniecībā saražoto preču pārpalikuma maiņai pret trūkstošajām. Noraidoša attieksme pret tirgošanos un tirgotāja amatu izveidojas starpnieku un uzpircēju darbības ietekmē, kurus 20. gs. sākuma medijos nereti saista ar ebreju aktivitātēm tirdzniecībā: *Naz' par kù myusu latwiši tur par kauna lītu aizajemt ar tergošonūs. Ji dūmoj, ka tys ir tik žida omots, na kristīta cylvaka* (L-niķš 1909: 2). Negatīva attieksme vērojama arī tādos nievājošos tirgotāju apzīmējumos kā, piemēram, *spekuļanti, kupci* u. c.: *Kupcis bez wyskaida dorba, par starpiniku tik byudams, palik bogots, bet zemnieks nadaboj i gūdigas moksas par sowy gryutu dorbu* (Skoborga 1913: 2). Tirdzniecības

17 Te un turpmāk, atsaucoties uz Latviešu sakāmvārdu datorfondu (LSD), norādīts sakāmvārda numurs.

18 Te un turpmāk, atsaucoties uz krājumu Švābe, Arveds, Straubergs, Kārlis, Hauzenberga-Šturma, Edīte (sakārtotāji, 1952–1956). Latviešu tautas dziesmas. Copenhagen: Imanta. <http://latviandainas.lib.virginia.edu/>, norādīts tautasdziesmas numurs.

reabilitācijas mēģinājumi parādās gan latgaliešu folklorā, gan 20. gs. sākuma publicistikā. Piemēram, kādā pasakā nabadzīgs zemnieks iegūst laimes labvēlību un kļūst bagāts, tikai sākot nodarboties ar tirdzniecību: *Aizīt nabogs uz tiergu nūpīerk kaidu lītu, puordūd, atīt vokorā uz sātu un atlas treis reizes naudas vairuok, kai beja reitā. Par vīnu godu nabogs palyka boguots* (Šmits 1967, IX: 429). Savukārt Latgales mediji rosina zemniekus uzsākt tirdzniecību, veidojot tādu ideālu modeli, kur zemnieki *saprūt i orklu cylot i terdzibu west* (Skrinda 1910: 1), pašu tirdzniecību reklamējot kā vieglāko un ātrāko ceļu uz turību (Buračevskis 1935: 3). Tirdzniecībā nodarbināto Latgales iedzīvotāju skaits no 2,4 % 20. gs. 20. gados pieaug līdz 15,6 % 2000. gadā (LRS 2001). Tirgotāja amata popularitāti zināmā mērā apliecina arī tādi uzvārdi kā, piem., Kupčs vai Kozukupčs, Oplotnīks, Kirmuška u. c. Tomēr attieksmi pret tirgošanu un – jo sevišķi – pret tirgotājiem līdz pat mūsdienām veido tirgotāja un preces attiecības. Ja tirgotājs ir pārpircējs, viņš nereti izpelnās nievājošos *targaša* un *spekuļanta* apzīmējumus. Jau 20. gs. 20. gados prese atmasko viņu tirgošanās paņēmienus: *spekuļanti iperk labibu, myltus, gaļi, swistu par cara naudu un pordud Reigā par Latwijas naudu. Caur ku spekuļanti peļnej na mozok par 150–200 %* (Cara naudas cineitoji 1921: 3).

Tirgus būtiskā nozīme tirgošanās vietas izpratnē nostiprinājusies jau folklorā. Kādā pasakā tirgus laukums, pārnesot to palaga formātā, ieguvis savdabīga pasaules brīnuma izpratni: *uz pologa kotru dīnu tierguojas vasals tiergs ar vysaidu montu* (Šmits 1967, IX: 269). Tradicionāli tirgus gan stihiski, gan normatīvi veidojās labi piebraucamās un biezi apdzīvotās vietās. Saglabājušās liecības par vietējo muižnieku iniciatīvu tirgus dibināšanā. Piem., Baltinavā t. s. *baronatiergus* 15. oktobrī un 15. aprīlī ap 1880. gadu esot iedibinājis barons Hlots, kas bijis kaislīgs mednieks un savu suņu barošanai šajos tirgos iepircis vecus zirgus (Budže 1972: 170). Tomēr līdz pat 20. gs. 20. gadiem tirgus izvietojumu, apmeklētību un kalendāru Latgalē galvenokārt veidoja tradīcija *nūturēt tiergu* kopā ar baznīcas svētkiem. Populārākie no tiem – t. s. *atlaidu tiergi* jeb *opluoti*. To nosaukums radies no oblātes (Latgalē sauktas *oplatkas*, *aplatkys*, *oblātis* u. tml.) – dievmaižītes, ko dievkalpojumā pasniedz par zīmi grēku atlaišanai. Atlaidu tirgi bijuši kupli apmeklēti un notikuši gandrīz katrā Latgales draudzē. Piemēram, 1940. gadā Krāslavas atlaidu tirgu 5. jūlijā apmeklēja 20 000, bet Aglonas atlaidu tirgu 15. augustā – 100 000 visas Latvijas dievlūdžēju. Tas veicināja tirgus līdzības piemērošanu liela cilvēku skaita nosaukšanai: *laužu sasalaseja kai uz tērga* (Rezeknītis 1908: 2) vai *Bazneicas pogolms ocumirklī beja pylns sīvīšim kai tērgs* (Sprūdžs 1931: 2). Atsevišķos gadījumos vārds *tiergs* tiek lietots pat kā sinonīms lielāka cilvēku skaita apzīmējumam: *ap čigonu wazumu stow wasals krivitiu tiergs* (Zeile 1915: 7). Mūsdienās tirgus masveida saikne ar atlaidām ir zudusi, tomēr daudzās Latgales pilsētās (Rēzeknē, Preiļos, Dagdā u. c.) tirgus vēl aizvien atrodas tiešā baznīcas tuvumā. Kā senāk, tā arī mūsdienās baznīcas un tirgus līdzspastāvēšana rosinājusi uz pārdomām par garīgo un materiālo vērtību līdzsvaru. Prokatoliski noskaņoti publicisti 20. gs. pirmās puses laikrakstos nosoda tirgus rīkošanu baznīcas svētku laikā: *dvēseļu dīnā tū [tirgu – A. J.-Š.] atļove un tys nūtyka ar lelu pīdauzeibu dēļ apzineigim ticeigajim: daži devēs uz bazneicu, bet citi – uz tērgu; beja ari taidi, kas mēginōja obus apvīnōt: breidi te, breidi tur* (L 1940: 4). Baznīcas svētku komercializēšanās aktuāla arī mūsdienās. Piemēram, 15. augustā, Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas svētkos, Aglonā, blakus bazilikai, darbojas un ir kupli apmeklēts arī tirgus, kam velīta dažāda attieksme. Piem., pēc 2005. gada svētkiem pretstatā sakrālajai noskaņai, kas valda bazilikas laukumā, presē izskan nepavisam ne cildinoši komentāri par rūpalu, kas risinās turpat, aiz baznīcas vārtiem: *aiz sakrālā laukuma sētas svētcenīnieki izdzīvoja sāpi par augstajām cenām, vietējie*

uzņēmumi – par negodīgo konkurenci tirdzniecības vietu ziņā, bet paši tirgotāji – par augsto taksi, kas bija jāmaksā par tirdzniecības vietu ūri (Lase 2005). Tomēr vēsturiski sabiedrības apziņā nostiprinājusies vienlīdz svarīgā abu pasākumu nozīme. Sevišķi spilgti tas atklājas daiļliteratūrā: *Izgājuse nu baznīcas, Zuze apstaigāja tērgu. Ari te vyss beja jauks un lobs, sōkūt ar žōvetom cyukas kōjom un beidzūt ar pārnejim ōbelim* (Erss 1926: 2). Arī mūsdienu tirgus aprakstos nemainīgi saglabājies tirgus un baznīcas ambivalentais sinkrētisms: *Tirdzinieku kņada, vistu kladzināšana un sivēnu kviekšana, Latvijas Radio 2 un Latgolys radejis hiti, pa vidu smeldzīga garmoškas spēle, bet pāri tam visam dimdina baznīcas torņu zvani* (Rancāne 2009).

Tirgus no senlaikiem izcēlies ar apbrīnojamu regularitāti. Atkarībā no rīkošanas biežuma tirgus iedalīja *goda, mēneša un nedēļas tiergā*. Divi pēdējie tikuši ieviesti jaunākajos laikos un mazinājuši *goda tierga* nozīmi. *Goda tiergi* parasti notika rudenī, pavasarī un ziemā, retāk – vasarā; pārsvarā tur tika tirgotas sezonas preces: *pavasarī pasarōdeja rotu skrytuļu lūki, vosorā – sierpi, izkaptis un grōbekli, zīmā – rogovas un komonas* (Budže 1972: 141–142). *Goda tiergu* nosaukumi veidojās dažādi: pēc baznīcas svinamās dienas nosaukuma (piem., *Rožoncu dīnas tiergs* Varkaļānos pirmajā oktobra pirmdienā, *Pokrova goda tiergs* Viļākā 1. oktobrī, *Stefana dīnas tiergs* Baltinavā 26. decembrī u. c.), dominējošās preces (*Zyrgu tiergs* Ludzā 14. februārī), tirgus dalībniekiem (*Buobu tiergs* Balvos 2. februārī, kur tirgojās pārsvarā sievietes, *Krīvu tiergs* Rēzeknē, Ludzā, Daugavpilī, Dagdā un dažos Abrenes apriņķa centros, kas saskaņā ar Jūlija kalendāru notika pareizticīgobaznīcas svētkos). Sākot ar 20. gs. 20. gadiem, tirgus laiku un vietu Latvijā regulē speciāli valdības likumi un rīkojumi (Noteikumi.. 1932), kur noteiktas galvenās tirgus rīkošanas prasības, tostarp aizliegums noturēt tirgus svētdienās un svētku dienās. Attiecībā uz Latgali gan paredzēti izņēmumi: *Bez tam Latgalē attiecībā uz tirgiem pielīdzināma darbdienām lielā lūdzamā diena, bet pārējās valsts daļās pielīdzināmas darbdienām svētku dienas, kas paredzētas vienīgi Latgalē* (Noteikumi.. 1932). Latgales pašvaldības apstiprina savus saistošos noteikumus par svētku dienām un svētdienām, kad tomēr atļauts rīkot tirgus. Piem., Krāslavā 1934. gadā atļauts rīkot tirgu pēdējā svētdienā pirms Ziemassvētkiem, Lieldienām, trešajās Ziemassvētku, Lieldienu un Vasaras svētku dienās, Lielajā lūdzamajā dienā, Ticības atjaunošanas svētkos, 23. un 29. jūnijā, ja tie iekrīt svētdienā, pirmajā svētdienā pēc 29. jūnija, kā arī 19. martā, 29. aprīlī un 25. augustā, ja šīs dienas iekrīt svētdienā (Saistošie noteikumi.. 1934). Neskatoties uz stingro reglamentāciju, 20. gs. pirmajā pusē Latgalē (piem., Viļānos un Kārsavā) nebija iespējams aizkavēt patvaļīgo tirgus organizēšanos pēc tradīcijām (Latgalē.. 1931). Piem., 1930. gadā Viļānos iknedēļas otrdienas tirgus četras reizes pārcelts uz citām nedēļas dienām ebreju svētku dēļ. Valdība šādu iemeslu uzskata par nepamatotu, aizrādot, ka tradīcijas nevarot grozīt valdības noteikumus (Tradīcijas.. 1930). Tirgus tradīcijas Viļānos un Kārsavā tiek aktīvi uzturētas arī mūsdienās – Viļānos kopš 1993. gada tiek rīkots ikmēneša tirgus otrajā katra mēneša svētdienā, Kārsavā – trešajā katra mēneša svētdienā. Viļānu tirgus popularitāti un nozīmi apliecina ne tikai izvērstās reminiscences Latgales medijos, bet arī pārnovadu presē Viļānu tirgum piedēvētais fenomenālais raksturs (Piļka 2005).

Nozīmīgākā tirgus ansambļa daļa ir tirgus laukums, saukts arī *placs*, kur tieši no pajūgiem (senatnē) vai mašīnām (mūsdienās), nojumēs, teltīs vai speciāli šim nolūkam ierīkotās būvēs notiek tirdzniecība. 20. gs. sākumā vairums tirgus laukumu nebija labiekārtoti. Sevišķi tas bija jūtams pavasarī un rudenī, kad, iestājoties lietainam laikam, tirgus laukums kļuva dubļains: *Mīsteņa gondreiz vīneigō ūla beja pōrsavārtuse par šķidri dulkainu straumi, bet plašais zyrgu tērgs par mīlzeigu, nateiru un lipeigu duļku*

dīki (Apeļs 1929: 3). 20. gs. 30. gados, palielinoties tirgus laukumu funkcijām, tie tiek labiekārtoti un paplašināti. Piem., Daugavpilī, nojaucot 250 tirgotāju būdu un apvienojot mazākus laukumus, 1936. gadā tiek izbūvēts 18 000 m² liels laukums, kas vienlaikus kalpoja arī par parādes laukumu (Daugavpilī.. 1936: 5). 1932. gada noteikumos par tirgiem jau ir izvirzītas stingras tirgus labiekārtošanas prasības: sauss, pēc iespējas bruģēts laukums, tuvumā pieejams dzeršanai derīgs ūdens, atejas vietas (atsevišķi vīriešiem un sievietēm) ar attiecīgiem uzrakstiem (Noteikumi.. 1932: 1).

Preiļos, Varakļānos, Viļānos un citurtirgus laukums esot saukts *polots* (Strods 1991: 39). Tā etimoloģija, kā min rakstnieks Norberts Neikšānietis, varētu būt saistīta ar laukumu kungu mājas priekšā: *tys (polōts) taidz laukums kungu mōjas priškā, ap kuknis vītu. Zōle tur. Tōļōk pučes, kryumi* (Neikšānīts 1939: 2). 20. gs. pirmās puses periodikā par *polotu* tiek saukts jebkurš lielāks laukums: *mīsta valdes noma* priekšā Latgalē (Sprūdžs 1932: 2) vai Vencesla laukums Prāgā (Porskots.. 1930: 2). Apzīmējums *polots* nostiprinājies arī Preiļu novada Polocktīšu ciema nosaukumā, kas, kā uzskata latgaliešu valodas un kultūras pētnieks Leonards Latkovskis, radniecīgs tagadējā Baltkrievijas teritorijā esošās Polockas pilsētas nosaukumam (Latkovskis 1938: 2).

Lielākās pilsētās tirgus aizņēma pat vairākus laukumus. Tā malās izvietojās tirgotāju būdas, sauktas *budkas* (salīdzināt: krievu *бюдка*, poļu *budka*), arī *krūgi*, *čajnuos* (salīdzināt: krievu *чайная*) un *traktiri* (salīdzināt: poļu *traktjer*). *Budkas* tirgus laukuma sistēmā nostiprinājušās kā būtisks arhitektonisks veidojums un literatūrā apdziedātas kā zīmīgs tirgus mikrotēls: *Uz terga budkas stow kai mutem lelom/ Ar lyukom atwoztom, kur dasu rinči weist* (Erss 1919: 2). Savukārt *krūgi*, *čajnuos* un *traktiri* asociējās galvenokārt ar dzeršanas netikumu, kas tirgus dienās esot bijis visai izplatīts. To, piem., apliecina avīžu ziņa no Viļāniem: *Tergam beidzūtis nu Weidemana „elnes” (tai sauc witeju krugu) izit pidzaruši zemnicini, kuri tod streipuļoj i denderej pa „polotu”* (Fr. 1922: 3). Alkohola lietošanu veicina arī tāds rituāls tirgošanās elements kā *bariši* (salīdzināt: krievu, baltkrievu *барыш*, ukraiņu *баруш*, poļu *barysz*) un *magaričas* (salīdzināt: krievu, ukraiņu *мозоруч*, baltkrievu *магарыч*, poļu *mohorycz*), kas izpaudās kā iedzeršana, noslēdzot veikto darījumu. Pēc tās zemnieki nereti atgriezās mājās bez pirkuma un naudas: *Brauc kai Jonikāns nu goda tērgs, golva maisā, kuojis gaisā* (LSD: 19 303 762). Ar pārmērīgu alkohola lietošanu saistītās papildu negācijas, ko nerimtīgi apkaro arī vietējā periodika, ir kautiņi, miesas bojājumi un pat vardarbīga nāve: *Tai tad nu tērga dažs tyka citumā, dažs slimnicā un dažs aizgoja taisni uz winiu pasauli. Jauki kawēkli!* (Lapsine 1913: 4) Alkohola lietošana tirgus dienā laikrakstos tiek atzīta par latgaliešiem tipisku netikumu: *Kai kriwi (staroweri) nawar nūcist, ka tērgā napasakaut, tai latwiši tur par pinōkumu tērga dinā nūsadzert* (Lapsine 1913: 3). Tomēr 1924. gadā pieņemtā žūpības apkarošanas likuma iespaidā Latgalē parādās ziņas par t. s. *sausajim tiergim*, kad tirgus laikā uzrakstīts tikai pāris protokolu par parādīšanos dzērumā (Pārkyundāls 1925: 3). Līdz mūsdienām tirgus saikne ar pastiprinātu alkohola lietošanu mazinājusies, paliekot atsevišķu pieminējumu līmenī.

Senāk, kā uzskatīja, tirgū varēja nopirkt pilnīgi visu: no adatas līdz siena vezumam (Budže 1972: 176). Daudzveidīgais tirgus piedāvājums tēlaini aprakstīts gan Latgales periodikā (*wysa ko gon, tryuka tikai lakstigolas pina un udu tauku* (Celiaweirs 1920: 4)), gan pārnovadu presē (*tur var nopirkt visu: sākot ar koka karoti, beidzot ar zirgu pilnā aizjūgā* (V. M. 1936: 8)). 20. gs. pirmajā pusē preču klāsts tirgū esot bijis atkarīgs no sezonas: rudenī tika tirgoti pārsvarā lopī un māsasaimniecības piederumi – *sprēžamī rateni, šķūti, sīti, buļvas, kubuli, bucas, rotu lūki, linejdroškas, rogovu slīces un gotovas rogovas*; pavasarī – *lyni, teli un teļu odas, sari, sīna un molkas vazumi, azara zivis*; vasarā – *augļi, citi*

pārtikas produkti un ikdienas vajadzības preces (Budže 1972: 142). Laikraksti ziņo arī par dažādām – gan komiskām, gan traģikomiskām – situācijām ar tirgus precēm. Piem., Daugavpils tirgū 1916. gadā tīrgota lāča un brieža gaļa, ko piegādājis Rīgas cirks, jo neesot bijis, ar ko dzīvniekus barot (Šys – tys.. 1916: 8). 1934. gadā tajā pašā Daugavpils tirgū kāda sieviete nopirkusi sugas gaili. Ceļā uz mājām gailis ieknābis jaunajai saimniecei un norijis viņas auskaru; lai to atdabūtu, sugas gaili vajadzējis nokaut (Gaiļs.. 1934: 1). Vai, piem., Asinovas zemniekam Aļozam aizbēguši mežā un par mežacūkām noturēti desmit sivēni, kurus neizdevās pārdot Viļānu tirgū (Matvejāns 2001: 96–100). Ekscentriskākas preces atklāj folklorā. Kādā pasakā lētticīgie vecākie brāļi tirgū mēģina pārdot pašu nonāvētās sievas: *Myusus bruoļs pamuocīja, nūstuostīja, ka tiergā nabašņiki asūt duorgi* (Šmits 1968, XII: 194). Arī mūsdienās specifiska tirgus iezīme ir daudzveidīgais preču piedāvājums, piem., Viļānu tirgū: *kuo tik tī nav. Kas vyss tī ir. Nu divanu da syvānu. Nu puču da skruču. Nu apakšbikšu da lustru. Nazcik kilometru vysa kuo* (Naktineica 2010).

Tirgotāju klāsts Latgales tirgos arvien bijis raibs. Atkarībā no preču piedāvājuma atšķirās *škaplernīki* jeb *svātibūdnīki*, saldumu un sīkpreču tirgotāji, amatnieki un citi tirgotāji. *Škaplernīki* tirgojās ar lūgšanu grāmatām, baznīcas kalendāriem, svētbildēm, rožukroņiem, krucifiksiem, reliģiska satura grāmatām u. c. baznīcas un ticības piederumiem (Latkovskis 1983: 157). *Škaplernīkim* bijusi īpaša nozīme grāmatu izplatīšanā Latgalē: *ar grōmotu pōrdušonu (..) aizajem myusu slowoni „škaplernīki” (..) pa wysim mozim mistinim un pi baznicom* (Sk. 1910: 2). Līdz pat 20. gs. 20. gadiem, kad grāmatas sāk pārdot arī draudzes baznīcu veikaliņos, *škaplernīki* bijuši gandrīz vienīgie, kas nodarbojušies ar grāmatu pārdošanu tirgos. Viņi arī patstāvīgi sakārtoja un izdeva lūgšanu grāmatas, izpelnoties baznīcas kalpotāju aizrādījumus par baznīcas literatūras samaitāšanu un valodas kropļošanu (Trasuns 1912: 1).

Iecienīti tirgū bija arī saldumu tirgotāji. Jo sevišķi par pieprasījumu nevarēja sūdzēties baranku pārdevēji, *jo kotrs steidzās nūpērkt vērtīni baranku, lai pōrnest tradicionālū gastinci nu tērga mōjōs* (Apeļs 1929: 3). Savukārt konfekšu tirgotāji piesaistīja uzmanību ne tikai ar saldumiem, bet arī ar piedāvātajām atrakcijām, piem., *perņiku un lelūs konfekšu dauzeišonas sportu* (Apeļs 1929: 3). Šādu konfekšu karu kā tikai Latgalē novērojamu parādību 20. gs. 30. gados apraksta arī pārnovadu prese: sapirkušies garas konfektes mirdzošos papīrīšos par 2 santīmiem gabalā, Latgales bērni un arī pieaugušie izcīna konfekšu kaujas. Viens tur garo konfekti abos galos aiz papīrīšiem, otrs sit. Ja konfekte krītot pārlūst, to saņem sitējs, ja ne – sitējs atdod savu konfekti (V. M. 1936: 8).

Amatnieku piedāvājums tirgū bija plašs. Piem., Ludzas tirgū 20. gs. 40. gados *sabrauce amatnīki ar sprēžamim ratenim, skrytulim, obodim, bondari ar bucom, spanim, baļvom, kubulim, tūverim, kipim, treikōjim, pat zlauktim (ols dareišonai), ar sātivem, skalinem, peitinem, pūdņiki ar dažaidim pūdīm: žbanim, pīna pūdīm, stuļčim, puču pūdīm, bārnu rūtālu līteņom: zirdzenim, peileitem, stabuleitem, sviļpeitem* (Budže 1972: 166). Podniecības izstrādājumi arvien palikuši spilgtā atmiņā visiem, kas apmeklējuši Latgales tirgus. 20. gs. 30. gados par māla izstrādājumu trestu esot ticis uzskatīts Silajāņu pagasts, kur trešdaļa vīriešu esot bijuši podnieki. Kad silajānieši tirgus laukumā nostājušies pie savas ores un saukuši pircējus *Sanōk, sanōk, pūd, blūd, moz bārņ šviļpuk*, smējies viss tirgus un pats silajānietis (V. M. 1936: 8). Otra populārākā amatniecības prece Latgales tirgos 20. gs. 30. gados pēc pārnovadu preses ziņām ir pašgrebtās koka karotes. Fascinējoši aprakstīts Preiļu tirgū novērots Jasmuižas koka darbu meistars, kurš muzicēja uz paša izgatavotas bozes: *muzicējot viņa acis un seja izstaroja kaut ko tādu, ka man likās, ka tas nav tikai karošu grebējs. (..) Karotes viņš vienmēr bija izpārdevis, jo, kas*

dzirdēja viņu stabulējam, tas pirka (V. M. 1936: 8). Tautas amatnieku piedzīvojumi dažādos tirgos plaši aprakstīti Dainas Kraukles grāmatā „Gadatirgi Latvijā. Latgale” (Kraukle 2011).

Tirgotāju sastāvs Latgalē arvien bijis arī etniski daudzveidīgs. Pēc Latvijas statistikas datiem 1936. gadā Latgalē salīdzinājumā ar citiem Latvijas reģioniem ar tirdzniecību skaitliski vismazāk nodarbojušies latvieši, bet visvairāk – ebreji (LSG 1936), kas tēlaini tika raksturoti kā tirgus *dvēsele un nervs: Bez žaida klōtbūtnes navareja nūtikt nivīns lelōks darejums. Žeids beja un palyka pyrmais un pādejaiss sūletōjs un pērcejs* (Zīmers 1927: 2). Zirgu tirgotājus Latgalē sauca par *barišnikim* (salīdzināt: poļu *barysznik*). Te dominējošā loma bija čigāniem, kas prata no zemnieka par 60 rubļiem nopirktu vecu ķēvi ar lielu vēderu tālāk pārdot kā grūsnu par 120 rubļiem (Kraukle 2011: 24). 20. gs. 30. gados sevišķi slavens esot bijis t. s. Latgales čigānu karalis Lukašs, kurš Kārsavas tirgū vienas stundas laikā *izmija trīs zirgus, nopelnīja 30 latus un veca krača vietā ieguva skaistu bērī* (V. M. 1936: 8).

Sevišķi būtiska tirgošanās procesā ir spēja orientēties tirgus piedāvājumā un kaulēšanās prasme, kuras sekas uzsvērtas jau folklorā: *Napērc syvāna maisā, nūpierksi suni* (LSD: 19 303 762), *Pierki voi napierki, a tārgavot var* (Uļanovska 2011: 199). Periodikā atrodami spilgti kaulēšanās prasmes apliecinājumi. Kāds Dagdas zemnieks gribējis pie ebreju tirgotāja nopirkt tecīlu. Ebrejs prasījis divdesmit latu, zemnieks solījis divus. Tirgotājs cenu nolaidis līdz piecpadsmit latiem, zemnieks solījis tos pašus 2 latus un vēl 56 santīmus. Tirgotājs lauzījis rokas, zvērējis pievisiem saviem vectēviem un lētāk neatdevis. Zemnieks izgājis no veikala, bet tirgotāja sieva to noķērusi aiz rokas un ievedusi atkal atpakaļ. Nu tirgotājs nolaidis cenu līdz desmit latiem, bet zemnieks pielicis pie solītā vēl 50 santīmu un tad atkal gājis no veikala laukā. Šoreiz 100 metru no veikala zemnieku noķērusi tirgotāja meita un atkal atvedusi atpakaļ. Tikai pēc krietnas pusstundas kaulēšanās zemnieks dabūjis tecīlu par 5 latiem. *Ai, Dagda, tu Latgales Bagdade!* iesaucas kaulēšanās vērotājs (V. M. 1936: 8).

Tirgus nodrošināja arī būtiskus sociālus un kultūras procesus. Tas tika uzskatīts par svētkiem gan saistībā ar atļaidām, gan tāpēc, ka tirgū braucēji tajā dienā nestrādāja mājas darbus (Čudare-Eriņa 2005: 209). Tirgus savā ziņā palīdzēja stiprināt ģimenes tradīcijas. Tā bija tālāku radu tikšanās reize, kam sevišķi gatavojās: darīja alu, kāva aunu, cepa pīrāgus (Latkovskis 1937: 2). Tirgū braucēji līdzī nēma t. s. *tiērga tīsu* – cienastu tuviniekiem.

Tirgus folklorā nostiprinājies kā būtisks kāzu rituāla elements. Leksēma *bariši* ienākusi arī kāzu rituālā un tiek lietota, lai apzīmētu līgavas izpirkuma maksu: *Pēc ilgās kaulēšonos (...) jauničs valk nu kešas barišus – buteli soldono brandavīņa* (Apeļs 1930: 2). Tautasdziesmās likteņdievība Māra, apjozusi zelta jostu, ved uz tirgu bārenīti: *Ai, Muoreņa tērgā guoja./ Mani leidza vadynuoja* (Igaune 1993: 137). Tirgū tikušas nolūkotas līgavas, tāpēc meitas tur ieradās īpaši saposušās, lai sevi parādītu un citus apskatītu. Sevišķi populāra šāda nolūkošana bijusi atļaidu tirgos, kas tāpēc dēvēti arī par meitu tirgiem (Čudare-Eriņa 2005: 149). Spilgti šāda tirgus atmosfēra atklāta Antona Kūkoja dzejolī „*Smotra*” *tiērgs Rogovkā: Meitas, rūkās sazakarūš./ Jau, kam vajag, pīmīdz aci* (Kūkojs 1982: 64). Masveidīguma dēļ tas radīja arī negatīvu attieksmi: *Cytas meitas tiērgā guoja./ Es izguoju ganeņūs;/ Kab i maņ tik taleišu./ Cik muoseņu tierdzeņī* (LTD: 50 972). Franča Trasuna fabulā meita, kas kļīst pa tirgu, tēlota kā velna pārņemta: *Pa tergu dinom kleist/ I kotru dorbu neist* (Trasuns 1924: 2). Vēl 20. gs. 20. gados vecticībnieku tradīcijas ietekmē līgavas tirgū esot arī zagtas, aizvestas uz krievu ciematiem, un tad esot bijis grūti dabūt tās atpakaļ (Kraukle 2011: 24).

Tirgus piesaistīja arī ar dažādām izklaidēm. Sevišķu interesi izraisīja cirks ar līdzatvestu lāci vai

ziloni, virves deļotājiem, ugunsriņķiem, kinematogrāfs, pēc tirgus rīkotās teātra izrādes, koncerti, večeřinkas. Nīcgales *opluoťā* 20. gs. 30. gados pat esot tikusi kronēta skaistuma karaliene (Jonāne 2011: 1). Tirgos notikušas arī sporta sacīkstes: zirgu skriešanās ziemā uz ezeriem vai upēm, sišanās ar olām Jura dienas tirgos un daudzas citas atraktīvas izdarības. Arī mūsdienās lielākie gadatirgi nav iedomājami bez dažādiem pasākumiem. Piem., *Dagdys Lelais tierts* ir viena no Annas dienu sastāvdaļām, kur 2010. gadā piedalījās lauku muzikanti, notika adītāju sacensības, vējdeļu paraugdemonstrējumi u. c. atrakcijas.

Vēsturiski tirgus laukums kļūst par liecinieku arī visdažādākajām politiskajām peripetijām. 20. gs. pirmajā pusē tirgus laukumos notiek parādes un tautas sapulces. 1940. gadā tirgus laukumi pulcina padomju varas atbalstītāju manifestācijas (-S 1940: 8), bet Otrā pasaules kara laikā tie kļūst par publisku soda vietu varas vai ideoloģijas pretiniekiem. Piem., 1942. gada 4. janvārī Rēzeknes tirgū tika nošauti 30 Audriņu iedzīvotāji. Jau 20. gs. 20. gados tirgus tiek izmantots politisko partiju priekšvēlēšanu cīņā kā iespējamā elektorāta ietekmēšanas vieta. Šī tradīcija turpinās arī mūsdienās. Piem., 2010. gadā šajā ziņā izcēlās Pēdējā partija, kas atbilstoši nerakstītajiem tirgus likumiem tikās ar vēlētājiem Viļānu un Kārsavas tirgū.

Latgales tirgus tradīcija cauri gadsimtiem saglabājusi savu pievilcību un daudzpusīgo nozīmi kultūrā. Jau 20. gs. 20. gados pārnovadu presē Latgales tirgi tika reklamēti kā vieta, kur var atpūsties, izklaidēties un šo to piedzīvot (V. M. 1936: 8). Mūsdienās tirgus fenomena uztvere nav mazinājusies, tas ir kļuvis par savdabīgu identitātes faktoru un prezentē Latgales tradīcijas un kultūru gan citos Latvijas novados, gan ārzemēs. Piem., 2011. gada 22. decembrī Rīgā notika Ziemassvētku tirdziņš, kurā piedalījās Latgales keramiķi, pinēji, tekstilnieki. Tika piedāvāti visdažādākie pārtikas produkti, grāmatas un mūzikas ieraksti latgaliešu valodā, tirgus apmeklētājiem bija iespēja ieiet pirtī (Ivanova 2012). Ludzas amatnieku centrs 2012. gadā rīkoja Latgaļu tirgu gan Baltkrievijā, gan Vācijā, kur tika radīta latgaliski azartiska tirgus atmosfēra. Kā esot atzinuši vācieši, tā pievilksu publiku kā magnēts (Ludzas.. 2012). Šādi tirgus kā apziņas fenomens vairāk vai mazāk apjausti ir veidojis un vēl aizvien turpina veidot Latgales kultūras un sadzīves kolorītu.

LITERATŪRA

- Apeļš, Meikuls (1929). Tērgs Latgolas mīstā vālā rudinī. *Zemnika Ziņas*. Nr. 21. 22. decembrī.
- Apeļš, Meikuls (1930). Izdeveīņas. *Zemnika Ziņas*. Nr. 6. 20. martā.
- Budže, Aloīzs (1972). Atlaidas un tērgi Latgolā. *Acta Latgalica*. Minhene: p/s Latgaļu izdevnīceiba.
- Buračevskis, St. (1935). Naizmontōts eisōktais ceļš uz labklōjeibu. *Jaunais Vōrds*. Nr. 15. 18. aprīlī.
- Cara naudas cineitoji (1921). *Latgalīts*. Nr. 28. 7. jūlijā.
- Celiaweirs (1920). Preili. *Latgolas Wōrds*. Nr. 41. 29. jūnijā.
- Četracits (1907). Uz tērga. *Auseklis*. Nr. 4. 25. janvārī.
- Čudare-Eriņa, Broņislava (2005). Svētki un svinamās dienas Latgalē. *Nomales identitātei*. Rīga: Madris.
- Daugavpīlī izbyuvēs jaunu tērga laukumu (1936). *Jaunais Vōrds*. Nr. 25. 9. jūlijā.
- Erss, Adolfs (1919). Rezekne. *Latgolas Wōrds*. Nr. 2. 22. augustā.
- Erss, Adolfs (1926). Divpadsmīt svātī. *Jaunō Straume*. Nr. 9. 28. oktobrī.

- Fr. (1922). Dzeršona wys plaukst! *Latgalits*. Nr. 1. 5. janvārī.
- Huserls, Edmunds (2002). *Fenomenoloģija*. Rīga: Filozofijas un socioloģijas institūts.
- Igaune, Rasma, Igaunis Gunars (sastādītāji, 1993). *Še, bērneņ, tev zalta kūkle, še tev dzīsmu komuleits...* Rēzekne: Rēzeknes latgaļu kultūras bīdreiba.
- Ivanova, Kristīne (2012). *Latgaliskie Ziemassvētki Rīgā, Spīķeros*. http://www.latgale.lv/lv/village/publications/latgaliskie_ziemassvetki_riga_spikerros, sk. 03.04.2012.
- Jonāne, Egita (2011). Nīcgalieši pulcējas ap baznīcu. *Latgales Laiks*. 17. jūnijā. <http://www.latgaleslaiks.lv/lv/2005/8/5/25084>, sk. 04.03.2012.
- Karulis, Konstantīns (1992). *Latviešu etimoloģijas vārdnīca, II*. Rīga: Avots.
- Kraukle, Dina (2011). *Gadatirgi Latvijā*. *Latgale*. Rīga: Jumava.
- Kūkojs, Antons (1982). „Smotra” tierns Rogovkā. *Vāraunieks*. Rīga: Liesma.
- Kūle, Maija, Kūlis, Roberts (1998). *Filosofija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
- L. (1940). Vairōk cīneibas pret svātdīnu! *Latgolas Vārds*. Nr. 5. 1. februārī.
- Lapsine (1913). Rēzekne. *Jaunas Zinias*. Nr. 46. 23. oktobrī.
- Lase, Sintija (2005). Pēc svētkiem Aglonā – ne tikai garīgs piepildījums, bet arī mieles. *Vakara Ziņas*. 17. augustā. <http://www.apollo.lv/zinas/pec-svetkiem-aglona-ne-tikai-garigs-piepidijums-bet-ari-mieles/313147>, sk. 03.04.2012.
- Latgalē notur neatļautus tirgus (1931). *Iekšlietu Ministrijas Mēnešraksts*. Nr. 458. 23. janvārī.
- Latkovskis, Leonards (1937). Patmaļnīku saime. *Jaunais Vārds*. Nr. 3. 21. janvārī.
- Latkovskis, Leonards (1938). Myusu vītu vōrdi. *Latgolas Vārds*. Nr. 10. 10. martā.
- Latkovskis, Leonards (1983). *Dzīmtōs zemes ļaudis, II*. Minchene: p/s Latgaļu izdevnīceiba.
- Latviešu sakāmvārdu datorfonds*. <http://valoda.ailab.lv/folklorasakamvardi/14.html>, sk. 01.03.2012.
- Loze, Ilze (2004). *Senais dzintars Austrumbaltijā*. Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība.
- LRS 2001 – *Latvijas reģioni skaitļos 2001*. Rīga: LR Centrālā statistikas pārvalde.
- LSG – *Tirdzniecības uzņēmumu skaits pēc tautībām pa apgabaliem 1936. g.* http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/dati/pec_tautibas.pdf, sk. 30.03.2012.
- Ludzas amatnieki godam strādājuši pagājušo gadu un aicina ciemos šogad* (2012)! <http://www.ludzasamatnieki.lv/ludzas-amatnieki-godam-stradajusi-pagajuso-gadu-un-aicina-ciemos-sogadbrnac-esi-gaidits?p=8248>, sk. 03.04.2012.
- Naktineica (2010). *Šodien Viļānos būs debesmanna*. <http://saprge.wordpress.com/tag/info/>, sk. 29.08.2011.
- Neikšānits, Norberts (1939). Gōrsa. *Latgolas Vārds*. Nr. 46. 16. novembrī.
- Noteikumi par tirgiem (1932). *Valdības Vēstnesis*. Nr. 238. 20. oktobrī.
- Pārkyundāls, M. (1925). „Sausais” tērgs. *Latgalits*. Nr. 17. 27. jūnijā.
- Piļka, Skaidrīte (2005). Viļānu tirgus fenomens. *Staburags*. 13. oktobrī. www.staburags.lv/.../article.html?xml_id, sk. 28.01.2012.
- Porskots par orzemu nutykumim (1930). *Latgolas Vārds*. Nr. 40. 1. oktobrī.
- Rancāne, Anna (2009). Klusie Viļāni pārtop trokšņainā tirgus placī. *Diena*. 14. maijā. <http://www.diena.lv/sabiedriba/novados/klusie-vilani-partop-troksnaina-tirgus-placi-667258>, sk. 03.04.2012.
- Reķēna, Antoņina (1998). *Kalupes izloksnes vārdnīca, II*. Rīga: Latviešu valodas institūts.

- Rezeknīts (1908). Nu Rezeknes. *Drywa*. Nr. 8. 16. decembrī.
- Saistošie noteikumi par tirdzniecības laiku Krāslavā (1934). *Valdības Vēstnesis*. Nr. 159. 20. jūlijā.
- Schutz, Alfred, Luckmann, Thomas (1980). *The structures of the life-world, I*. Evanston, Illinois: Northwestern University Press.
- Sk. (1910). Grōmotu izplatīšona. *Drywa*. Nr. 46. 31. maijā.
- Skoborga (1913). Zemniku cērpšona. *Jaunas Zinias*. Nr. 54. 17. decembrī.
- Skrinda, Kazimirs (1910). *Kooperacija Latgolā*. *Drywa*. Nr. 38. 3. martā.
- Sprūdžs, Aļberts (1931). Kuļturas nesēji. *Jaunais Vārds*. Nr. 2. 9. jūlijā.
- Sprūdžs, Aļberts (1932). Vēlēšonas Veitulūs. *Jaunais Vārds*. Nr. 10. 10. martā.
- Strods, Henrihs (1991). *Latgales etnogrāfisko terminu skaidrojums*. Rīga: LU.
- Šmits, Pēteris (sakārtotājs, 1962–1968). *Latviešu tautas teikas un pasakas, I–XII*. Waverly, Iowa, U.S.A.: Latvju grāmata.
- LTD –Švābe, Arveds, Straubergs, Kārlis, Hauzenberga-Šturma, Edīte (sakārtotāji, 1952–1956). *Latviešu tautas dziesmas, I–XII*. Copenhagen: Imanta. <http://latviandainas.lib.virginia.edu>, sk. 28.01.2012.
- Trasuns, Francis (1912). Globit myusu lyugšonas gromotas nu galīgas samaitošonas. *Drywa*. Nr. 136. 24. oktobrī.
- Trasuns, Francis (1924). Ragains un mosenia. *Zemnika Bolss*. Nr. 10. 30. jūlijā.
- Uļanovska, Stefaneja (2011). *Pūļu Inflantejis latvīši*. Reiga: LU.
- V. M. (1936). Brīnišķīgs ceļojums pa rudens tirgiem. *Rīts*. Nr. 306. 5. novembrī.
- Vilmane, Janīna (2006). Vārkavas novada mutvārdu daiļrades pūrs. Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība.
- Zeile, Seimans (1915). Liki adoji. *Drywa*. Nr. 12. 1. aprīlī.
- Zīmeru Pīters (1927). Lelais vinnests. *Jaunō Straume*. Nr. 22. 2. jūnijā.
- Карасик, Владимир (2002). *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Волгоград: Перемена.
- Попова, Зинаида, Стернин, Иосиф (2007). *Когнитивная лингвистика*. Москва: АСТ: Восток-Запад.